

LAKIALOITE 72/2004 vp

Laki toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 12 ja 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tässä lakialoitteessa ehdotetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 5 luvun 12 ja 13 §:ää muutettavaksi siten, että tupakointi kiellettäisiin kokonaan ravintoloissa ja muissa ravitsemusliikkeissä. Lain

12 §:ään lisätään ravintoloita ja muita ravitsemusliikkeitä koskeva tupakointikielto ja 13 §:n 2 momentista poistetaan ravintoloiden mahdollisuus pitää tarjoilutilojaan tupakoinnille sallittuna tilana.

PERUSTELUT

Tupakansavu on luokiteltu syöpävaaralliseksi aineeksi. Tupakointi on merkittävä ennenaikaisen kuolleisuuden aiheuttaja, koska se on yleisin syövän aiheuttaja ja lisää riskiä sairastua myös sydän- ja verisuonitauteihin sekä keuhkosairauksiin. Joka toinen tupakoiva kuolee tupakoinnin aiheuttamiin sairauksiin, ellei pysty lopettamaan ajoissa. Maailman terveysjärjestö WHO luokittelee tupakoinnin riippuvuussairauksiksi.

Euroopassa ja muualla maailmassa on ryhdytty toimimaan tupakoinnin terveydellisten vaarojen ja yhteiskunnallisten kustannusten ehkäisemiseksi. Tupakointia koskevaa lainsäädäntöä on alettu kiristää. EU kieltää tupakan mainonnan. Lisäksi EU suunnittelee tupakanviljelijöille maksettavan tuen irrottamista kokonaan tuotannon määrästä vuoteen 2007 mennessä, mikä saattaa tarkoittaa tupakanviljelyn loppumista EU:ssa.

Tupakointia koskevaa lainsäädäntöä on kiristetty myös kansallisella tasolla. Irlanti kielsi tupakoinnin työpaikoilla 3 000 euron sakon uhallla 29.3.2004 alkaen. Kielto ei koske mielisairaaloita, vankiloita, tupakoiville varattuja hotellihuoneita tai vanhainkoteja. Tupakointi välittömästi työpaikkojen ulkopuolella on edelleen sallittu. Yhdysvaltain osavaltioista Kalifornia ja New Yorkin kaupunki eivät hyväksy tupakointia edes työpaikkojen ulkopuolella.

Irlannin tupakointikielto koskee myös baareja, pubeja ja ravintoloita. Kiellon voimaantuloa edeltäneessä keskustelussa ravintoloitsijoiden etujärjestö arveli kiellon karkottavan asiakkaita ja alan työpaikkojen vähenevän kymmenillä tuhansilla. Ravintoloitsijoiden pelot asiakkaiden vähenemisestä ovat osoittautuneet aiheettomiksi. Tupakoijat käyvät edelleen ravintoloissa ja tupakoimattomat ovat hiukan lisänneet asiakaskäyntejään. Viidesosa tupakoijista pidättäytyy

kokonaan polttamasta ravintolailtoinaan, vaikka anniskelupaikan ulkopuolella voi käydä tupakoi-massa. Tehdyn tutkimuksen mukaan alle puolet vastanneista oli tyytyväisiä pubien ilmanlaatuun ennen kieltoa. Kiellon jälkeisessä kyselyssä tyytyväisiä oli peräti 98 prosenttia.

Norjassa tuli 1.6.2004 voimaan Irlannin ta-voin tiukennettu tupakkalaki, joka kieltää tupa-koinnin maan kaikissa baareissa ja ravintolois-sa. Laki on tarkoitettu suojelemaan erityisesti ra-vintoloiden henkilökuntaa passiiviselta tupa-koinnilta. Myös Viro kieltää tupakoinnin julki-sissa paikoissa, kuten kaikissa ruokailupaikois-sa, myymälöissä, yleisissä käymälöissä ja ker-rostalojen käytävissä. Tupakointi sallitaan ulko-kahviloissa sekä erityisissä tiloissa junissa ja lai-voissa. Viron 1,4 miljoonasta asukkaasta 355 000 tupakoi ja keskimäärin kymmenen ih-mistä kuolee päivittäin tupakoinnin aiheutta-miin sairauksiin. Myös Ruotsissa suunnitellaan tupakkalain tiukentamista.

Suomessa hallitus ei ole toistaiseksi nähnyt tarvetta seurata Irlannin esimerkkiä. Suomessa tupakkalakia on uudistettu jo viime vuosikym-menellä ja ravintoloiden osalta muutokset tuli-vat voimaan vuoden 2003 heinäkuussa. Ravinto-loiden savuttomuus on hallituksen mukaan pa-rantunut selvästi.

Tupakoinnin sallimiselle ravintoloissa ei kui-tenkaan ole riittäviä perusteita. Esimerkiksi ra-vintolatyöntekijät altistuvat edelleen tupakansa-vulle tarjoillessaan tupakoitsijoille varatuissa ti-loissa. Valtiovallan on ponnisteltava sen hyväk-si, että tupakoimattomuudesta tulee itsestään selvä asia. Ravintolassa tupakointi ei ole ihmi-sen perusoikeus.

Tupakan kulutus on Suomessa laskenut Euroopan matalimmalle tasolle ja tällä on vaiku-tuksensa myös tupakkasairauksien vähenemi-seen. Tupakojia on kuitenkin edelleen noin mil-joona. Tupakka tappaa Suomessa vuosittain ar-violta 5 000 ihmistä, eli enemmän kuin esimer-kiksi alkoholi, liikenneonnettomuudet, itsemur-hat ja murhat yhteensä. Tupakoinnin terveysvai-kutukset ovat yleisesti tiedossa. Tupakoinnin lo-pettaminen on useimmille tupakoijille vaikeaa, vaikka vähintään joka toinen heistä haluaisi lo-

pettaa. Kielto tukisi osaltaan tupakoinnin lopet-tamista yrittäviä.

Tupakan kansainväliset ongelmat

Tupakointi on nähtävä myös laajemmassa viite-kehyksessään. Se on merkittävä maailmanlaajui-nen ongelma, jonka ratkaisemisessa Suomen on erityisesti kannettava vastuuta. Maailman ter-veysjärjestö WHO arvioi tupakoitsijoiden mää-rän nousevan 1,3 miljardista 1,7 miljardiin vuo-teen 2025 mennessä. Tupakointi on vähentynyt teollistuneissa maissa, mutta yleistynyt kehitys-maissa, joissa tupakkateollisuudella on vahva asema ja tuotteita mainostetaan paljon.

Tupakoinnin seurauksena maailmassa kuolee 4,9 miljoonaa ihmistä vuosittain, eli yksi joka 6,5:s sekunti. Määrän uskotaan kaksinkertaistu-van seuraavan parinkymmenen vuoden aikana. Kysymyksessä on voimakkaan markkinoinnin avulla aiheutettu epidemia. Tupakoinnin aiheut-tamat terveyshaitat lisääntyvät kehitysmaissa ja kuluttavat jo ennestään vähäisiä terveydenhuol-lon resursseja. On myös ongelmallista, että köy-hä väestö käyttää pienet tulonsa terveyttä tu-hoavaan sauhutteluun. WHO:n arvion mukaan esimerkiksi Bangladeshissa 10,5 miljoonaa ali-ravittua ihmistä saisi riittävästi ravintoa, mikäli kaksi kolmasosaa tupakkaan kulutettavista ra-hoista käytettäisiin ruokamenoihin.

WHO:n mukaan myös tupakanviljely aiheut-taa ongelmia erityisesti köyhissä maissa. Valta-osa tupakanviljelijöistä elää köyhyydessä. He työskentelevät huonoissa olosuhteissa, saattavat käyttää lapsityövoimaa ja altistuvat myrkyille. Lisäksi viljelmät aiheuttavat vakavia ympäristö-ongelmia. Tupakanlehtien kuivaaminen poltto-puilla tuhoaa metsiä, koska tupakkaviljelyn vaa-timassa ilmastossa hehtaariohaiset puumäärät ovat vaatimattomia. Tupakanviljely aiheuttaa myös eroosiota tupakkakasvin ominaisuuksista ja viljelymenetelmistä johtuen. Viljelmiä joudu-taan maaperän köyhtyessä aika ajoin jättämään kesannolle, koska maa-ala ei kelpaa edes vähän maata kuluttavien ravintokasvien viljelyyn.

Tupakkabisnes aiheuttaa valtavat maailman-laajuiset tappiot. Maailmanpankin arvion mu-kaan rikkaat maat käyttävät 6—15 prosenttia ter-

veydenhuollon menoistaan tupakoinnista aiheutuvien sairauksien hoitoon. Muita tappiota ovat esimerkiksi verotulojen menetykset salakuljetuksen seurauksena ja tupakanviljelyn aiheuttamat ympäristövahingot.

Tässä ehdotettavaan kiristettävään tupakkalakiin sisältyy merkittävä poliittinen viesti. Suomi ei tahdo tukea kurjuutta lisäävää ja elämänlaatua heikentävää tupakkateollisuutta, vaan pyr-

kiä kaikin keinoin parempaan tulevaisuuteen. Tupakoinnin kieltäminen Suomen ravitsemusliikkeissä on pieni, mutta merkittävä askel maailmanlaajuisessa tupakoinnin ja tupakkateollisuuden haittojen torjumisessa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 12 ja 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi 13 päivänä elokuuta 1976 annetun lain (693/1976) 12 §:n 6 kohta ja 13 §:n 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 487/1999, seuraavasti:

12 §
Tupakointi on kielletty:

6) ravintolassa ja muussa ravitsemusliikkeessä.

majoitusliikkeen asiakkaiden majoitushuoneissa. Tällöin on kuitenkin huolehdittava, ettei tupakansavu pääse kulkeutumaan sille alueelle, jolla tupakointi on kielletty.

13 §

Edellä 12 §:n 2 ja 5 kohdassa säädetystä poiketen tupakointi voidaan sallia hotellin ja muun

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

Helsingissä 2 päivänä kesäkuuta 2004

Päivi Räsänen /kd
Leena Rauhala /kd
Toimi Kankaanniemi /kd
Bjarne Kallis /kd
Marjukka Karttunen /kok
Risto Kuisma /sd
Pekka Vilkuna /kesk
Sari Essayah /kd

Lauri Oinonen /kesk
Heidi Hautala /vihr
Ahti Vielma /kok
Pentti Tiusanen /vas
Annika Lapintie /vas
Minna Sirnö /vas
Erkki Virtanen /vas
Tony Halme /ps